

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ

ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

2020

НАДС

БІБЛІОТЕКА
ДЕРЖАВНОГО
СЛУЖБОВЦЯ

ЗМІСТ

Загальні міжнародні принципи і рекомендації щодо забезпечення соціального захисту державних службовців	3
Соціальні гарантії державних службовців різних країн світу	6
Литовська Республіка	6
Естонська Республіка	8
Федеративна Республіка Німеччина	11
Словацька Республіка	13
Республіка Польща	15
Республіка Білорусь	17
Азербайджанська Республіка	19

ДЛЯ ПЕРЕГЛЯДУ

Загальні міжнародні принципи і рекомендації щодо забезпечення соціального захисту державних службовців

Формування системи соціального захисту як комплексу контрольованих державою економічних, соціальних і правових гарантій, які забезпечують належне виконання державними службовцями своїх посадових обов'язків, є однією із важливих умов становлення ефективної державної служби.

Загальні міжнародні принципи та рекомендації щодо забезпечення соціального захисту державних службовців визначені Рекомендаціями Комітету Міністрів Ради Європи № R(2000)6 "Про статус публічних службовців у Європі", ухваленими 26 лютого 2000 року. Так, у пункті 11 цього документу визначено, що держава має забезпечити соціальний захист державних службовців, зокрема, шляхом гарантування пенсійного забезпечення.

Відповідно до Принципів державного управління Програми SIGMA, держава має забезпечувати державних службовців справедливою, прозорою оплатою праці, засноваю на класифікації посад, а також сприяти професійному розвитку, що, зокрема, охоплює регулярне навчання, справедливе оцінювання службової діяльності, мобільність та просування по службі на основі об'єктивних і прозорих критеріїв.

Правовою основою забезпечення соціального захисту є:

- Загальна Декларація прав людини (1948 р.), якою проголошено основні права і свободи людини;
- Європейська соціальна хартія (переглянута) (Рада Європи, 1996 р.), де закріплено розгорнутий перелік соціальних прав людини та визначено концептуальні принципи, на яких має будуватися соціальна політика держав-членів;
- Європейський кодекс соціального забезпечення № 139 (1990 р.), яким визначено стандарти соціального захисту та соціального забезпечення;
- Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права (1966 р.), в якому міститься реєстр визнаних міжнародним співтовариством економічних та соціальних прав і свобод людини;
- Конвенція Міжнародної організації праці № 47 про скорочення робочого часу до 40 годин на тиждень (1935 р.), яким вперше встановлено міжнародний стандарт робочого навантаження;
- Конвенція Міжнародної організації праці № 132 про оплачувані відпустки (переглянута у 1970 р.), яка застосовується до всіх осіб, що працюють за наймом та гарантує право кожної людини на мінімальну 3-тижневу оплачувану відпустку за кожен відпрацьований рік.

У більшості країн світу питання соціального забезпечення державних службовців є невід'ємною частиною їхнього правового статусу, оскільки від системи гарантій соціальної та правової захищеності державних службовців багато в чому залежить ефективність державного управління загалом. Однак підходи до забезпечення цієї сфери різняться у країнах англо-саксонської і романо-германської правових систем.

У першому випадку ефективність діяльності державного службовця визначається, насамперед, конкурсним і конкурентним підходом, наявністю системи оцінювання результатів роботи, а також залежністю оплати праці та просування по службі від якісних і кількісних показників.

У країнах континентальної Європи система гарантій соціальної і правової захищеності державного службовця, навпаки, законодавчо визначена, зокрема ускладнена процедура звільнення з посади та диференціюється залежно від посади і стажу служби. Здебільшого такий підхід обґрунтовується тим, що за підвищені вимоги й обмеження, пов'язані з державною службою, державні службовці мають отримувати компенсацію. Крім того, соціальні пільги частково вирівнюють нижчий рівень заробітної плати, ніж у приватному секторі економіки.

Серед найважливіших соціальних прав державних службовців варто виокремити право на гідну оплату праці та право на соціальне і пенсійне забезпечення.

Порядок оплати праці державних службовців залежить від низки об'єктивних причин, зокрема місця у класифікації чиновників та визначається за окремою шкалою оплати, яка варіюється залежно від посади. Така шкала будується на основі гнучкої прогресії, виходячи із докладної класифікації видів роботи, а для службовців вищої ланки встановлюється особлива система оплати праці. Також з метою підвищення ефективності роботи застосовуються фіксовані щорічні надбавки. При цьому діє певна градація посадових окладів, яка дає можливість змінити їхні розміри залежно від досвіду, професійних знань та якості виконання посадових обов'язків. Також гарантується право на оплачувану відпустку, а у прогресивних країнах світу (Канаді, Німеччині, США) окрім заробітної плати, державні службовці мають право на одержання допомоги та інших соціальних виплат.

Порядок виплати пенсій державним службовцям залежить і від їхньої категорії. Існують детально розроблені правила, що стосуються широкого кола соціальних виплат, включаючи пенсію, різні види допомоги (для медичних цілей, у зв'язку зі смертю, взяттям шлюбу та ін.), компенсацію у разі звільнення та ін. Так, у Франції після припинення функцій державної служби, крім випадків звільнення як дисциплінарної санкції, колишній чиновник, а після його смерті – правонаступник має право на державну пенсію, розмір якої обмежений 75% останнього окладу. Варто також зазначити, що пенсії державним службовцям практично щорічно прогресивно збільшуються.

Загалом державні службовці охоплені системою обов'язкового державного соціального страхування, а в деяких країнах вони мають право на оплату медичного обслуговування за рахунок державних коштів, що суттєво збільшує реальний розмір їх посадових окладів.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ

ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ
МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Система соціального забезпечення державних службовців:
Заробітна плата
Пенсійне забезпечення службовців
Робочий час і час відпочинку державного службовця
Оплата добових, проїзду, проживання в готелі, можливості користуватися транспортними засобами і засобами зв'язку при направленні у службове відрядження
Відпустки
Заохочення та соціальні гарантії

У цьому розділі розглянемо основні питання щодо матеріального забезпечення, умов праці та соціальних гарантій державних службовців у Литві, Естонії, Німеччині, Словаччині, Польщі, Азербайджані та Білорусі.

Соціальні гарантії державних службовців різних країн світу

Литовська Республіка

Правове регулювання

Питання проходження державної служби та соціального забезпечення службовців регулює Закон Литовської Республіки “Про державну службу”, прийнятий Сеймом 8 липня 1999 року. У кар’єрній моделі державної служби, притаманній Литовській Республіці, основний оклад, як правило, ґрунтується на категорії та підрахунку стажу державного службовця і не залежить від функцій та завдань, які фактично виконуються. Така ж модель функціонує у Латвії, Данії, Іспанії, Франції, Австрії.

Усі посади державних службовців поділяються на 20 категорій з яких 20-та – найвища. Крім того, закон встановлює три кваліфікаційних класи державних службовців, які дають право на надбавку до посадового окладу (від 15% до 50%).

Оплата праці, заохочення та соціальні гарантії

Надбавки до заробітної плати виплачуються, зокрема за: стаж роботи (3% від основного окладу за кожні три роки служби; загальна сума цієї премії не може перевищувати 30% основного окладу); кваліфікаційний клас та категорію (перший клас – 15%, другий – 30%, третій – 50%); службове чи дипломатичне звання (не більше 55% від основного окладу).

Також передбачені додаткові виплати, які компенсують роботу у дні відпочинку, святкові дні та роботу в нічний час (не більше 60% від основного окладу); роботу, яка є понаднормовою або та, що виконується понад встановленого робочого часу (не більше 60% від основного окладу).

Види заохочень: подяка, грошова премія (за особливе виконання важливого доручення або відмінну службу протягом року), іменний подарунок.

Також державний службовець може бути висунутий на здобуття державної нагороди за особливі заслуги, які вносяться в особову справу і відзначаються у Реєстрі державних службовців. Окрім того, за понаднормову роботу та роботу в небезпечних умовах передбачені додаткові виплати.

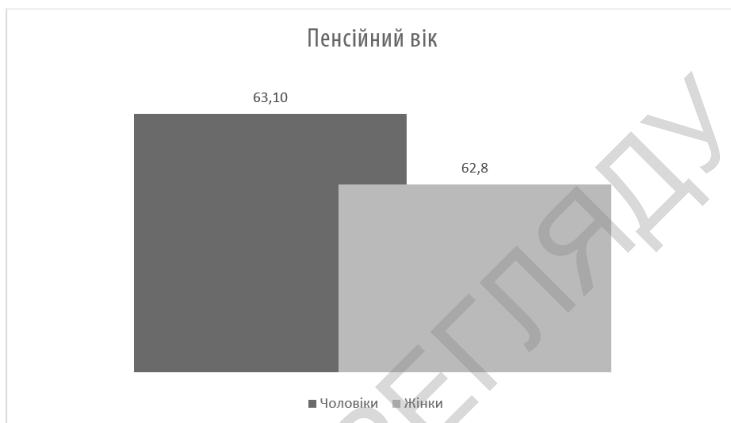
Робочий час і час відпочинку державного службовця. Відпустки

Щорічна відпустка складає 28 календарних днів та надається державним службовцям за перший рік служби, а в окремих державних чи муніципальних установах – за півроку служби. Державним службовцям зі стажем понад 5 років служби надаються додаткові 3 календарні дні щорічної відпустки за кожен наступний трирічний період служби, однак загальна тривалість щорічної відпустки не може перевищувати 42 календарних днів.

За домовленістю між органом призначення та державним службовцем може надаватися неоплачувана відпустка на строк не більше 3 місяців (у зв’язку із сімейними чи іншими обставинами). Також державному службовцю може бути надана відпустка для підвищення рівня професійної компетентності (до одного року).

Пенсійне забезпечення

Право на отримання державної пенсії, порядок її нарахування, обчислення стажу служби, умови призначення та виплати пенсії встановлюються Законом "Про пенсії державних службовців", Законом "Про державні пенсії" та іншими нормативно-правовими актами.

Пенсійний вік становить 63 роки і 10 місяців для чоловіків та 62 роки і 8 місяців для жінок.

Також, відповідно до Закону "Про державну службу" державні службовці в обов'язковому порядку отримують послуги із державного соціального страхування та страхування здоров'я.

Ключові моменти:

- Правове регулювання – Закон Литовської Республіки "Про державну службу", Закон "Про пенсії державних службовців", Закон "Про державні пенсії";
- Кар'єрна модель державної служби;
- Критерії розміру посадового окладу – категорія та стаж роботи;
- Широка система надбавок та стимулів;
- Щорічна відпустка від 28 до 42 календарних днів та гнучка система додаткових відпусток;
- Пенсійний вік: чоловіки – 63 і 10 місяців, жінки – 62 роки і 8 місяців.

Естонська Республіка

Правове регулювання

Закон Естонської Республіки “Про публічну службу”, прийнятий 25 січня 1995 року, поділяє публічну службу на два види: державну та муніципальну. Публічні службовці поділяються на чиновників, допоміжних та позаштатних службовців. Оплата праці публічних службовців в Естонській Республіці здійснюється відповідно до посадової моделі публічної служби на основі оцінювання службової діяльності. Відтак гарантії щодо просування по службі відсутні, оскільки проходження державної служби визначається каталогом державних посад, в якому сформульовані умови для зайняття кожної з них. Така модель найбільш поширена у Великобританії, Словаччині, Республіці Фінляндія, Болгарії, Румунії. Загалом система публічної служби є децентралізованою, з чітким розподілом повноважень і відповідальності між окремими міністрами та керівниками державного сектору. Це диктує досить обмежені соціальні гарантії публічним службовцям, однак адміністративна культура підтримує заохочення досягнень.

Оплата праці, заохочення та соціальні гарантії

Реформа державної служби в Естонській Республіці розпочалася у 2012 році з прийняттям нового Закону “Про публічну службу”, відповідно до якого основний оклад – це фіксована частина заробітної плати, яка залежить від визначених завдань та функцій посади, а також необхідних для службової діяльності знань, навичок та досвіду посадової особи (оцінюється кожною інституцією окремо). Додаткові виплати до основного окладу передбачені у випадках виконання службових завдань поза межами робочого часу (не менше десятої частини основного окладу або компенсація четвертої частини тривалості вільного часу від тривалості часу перебування на робочому місці у поза робочий час); виконання понаднормової роботи (збільшення виплати у 1,5 рази або надання додаткового вільного часу, що дорівнює тривалості періоду понаднормової роботи); виконання завдань у нічний час (збільшення виплати у 1,25 рази) та при виконанні функцій іншого чиновника у разі його відсутності (виплачується пропорційно обсягу функцій відсутньої посадової особи відповідно до її основного окладу). У випадку виконання додаткових обов’язків або в якості винагороди за надзвичайні досягнення публічні службовці можуть отримати надбавку, яка становить 20% від посадового окладу.

Робочий час і час відпочинку державного службовця. Відпустки

Робочий час державного службовця становить вісім годин на день. Час для відпочинку – щонайменше 11 годин протягом доби та принаймні 48 годин протягом семи календарних днів відповідно. Робочий час разом із понаднормовою роботою не повинен перевищувати в середньому 48 годин протягом семи днів. У разі тривалості робочого часу більше шести годин передбачається перерва не менше 30 хвилин протягом дня. У випадку необхідності термінового виконання службових завдань публічні службовці можуть працювати також у нічний час (з 22.00 до 6.00) або у святкові дні, якщо зазначене зобов’язання передбачене посадовою інструкцією. Орган уповноважений складати графік робочого часу на весь розрахунковий період або, принаймні, на кожен календар-

ний місяць. Державний службовець повідомляється про графік робочого часу, не менше ніж за десять календарних днів до початку розрахункового періоду або календарного місяця. Робочі дні, які передують Новому року, річниці Естонської Республіки, Дню Перемоги та Святвечору скорочуються на три години.

Державні службовці мають право на оплачувану щорічну основну відпустку, тривалість якої складає 35 календарних днів, надання яких регулюється Законом "Про трудові відносини". Державні свята не враховуються до обчислення тривалості відпусток. Працівникові може бути надана неоплачувана відпустка за його бажанням протягом періоду часу, встановленого за згодою сторін.

Соціально-побутове забезпечення державних службовців

Вагітна жінка має право на декретну відпустку, тимчасове полегшення умов праці та отримання матеріальної допомоги на умовах та в порядку, визначених Законом "Про медичне страхування".

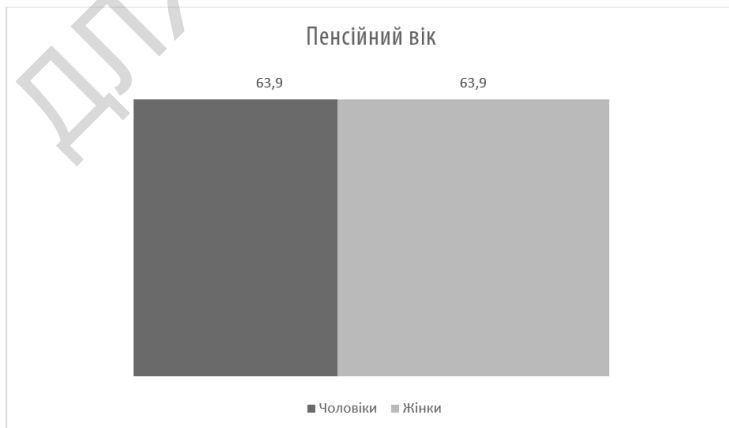
Відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами становить 140 календарних днів та може розпочатися за 70 днів до передбачуваної дати народження дитини. Допомога по вагітності та пологах виплачується за рахунок державного бюджету.

Матері чи батькові за її/його проханням надається оплачувана державою батьківська відпустка для виховання дитини строком до 3-х років. Матеріальна допомога по вагітності та пологах, а також батьківська допомога виплачуються протягом 575 днів.

Додаткові виплати передбачені також у випадку смерті або нещасного випадку, що пов'язаний із виконанням посадових обов'язків. У такому випадку сім'ї потерпілого виплачується одноразова матеріальна допомога у десятикратному розмірі від основного окладу.

Пенсійне забезпечення

Пенсійне забезпечення регулюється Законом "Про державне пенсійне страхування".

Пенсійний вік становить 63 роки 9 місяців для чоловіків та жінок.

Ключові моменти:

- Правове регулювання – Закон Естонської Республіки “Про публічну службу”, Закон “Про трудові відносини”, Закон “Про медичне страхування”, Закон “Про державне пенсійне страхування”;
- Посадова модель державної служби;
- Фіксована частина заробітної плати залежить від визначених завдань та функцій посади;
- Обов’язок інституції щомісяця повідомляти про графік робочого часу;
- Масштабна соціальна підтримка материнства та батьківства;
- Паритетність пенсійного віку – 63 роки 9 місяців.

Федеративна Республіка Німеччина

Правове регулювання

Правовою основою забезпечення соціального захисту державних службовців Німеччини є Загальний закон "Про правове становище державних службовців", Закон "Про цивільну службу", Закон "Про федеральних службовців" та Закон "Про забезпечення державних службовців".

У Німеччині на всіх чиновників поширюється принцип піклування і захисту чиновників, які охоплюють справедливе поводження із підлеглими; дотримання соціальних прав; допомогу при певних екстремальних випадках (хворобі, нещасному випадку); пенсії тощо. Чиновники мають право у судовому порядку перевірити справедливість заходів, що здійснюються відомством щодо них, а також законодавством передбачено цілий ряд привілеїв, які недоступні для пересічних громадян.

Оплата праці, заохочення та соціальні гарантії

Конституційною основою оплати праці державних службовців є "принцип утримання", який є однією із основ правового статусу державного службовця. Оплата повинна відповідати займаній посаді, бути співрозмірною оплаті у недержавному секторі і забезпечувати державному службовцю можливість повністю присвятити себе своїй професії.

Державним службовцям гарантуються соціальні виплати, що включають пенсійне забезпечення, матеріальну допомогу, забезпечення сім'ї державного службовця у разі його смерті, компенсації при нещасних випадках та ін... Їм також гарантується оплата витрат у випадку зміни місця проживання у зв'язку зі службовою необхідністю.

Робочий час і час відпочинку державного службовця. Відпустки

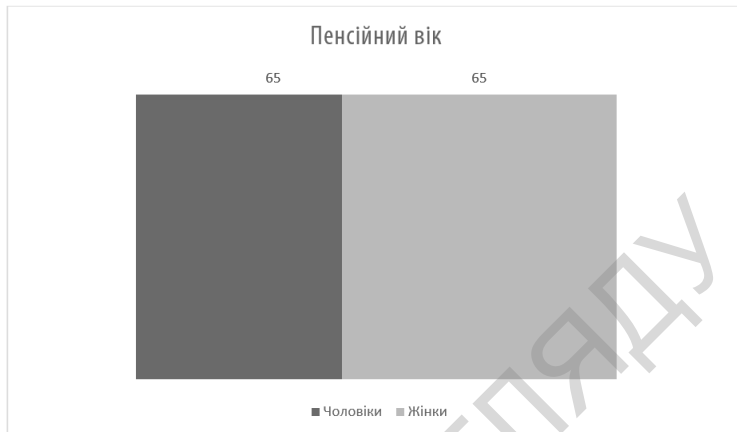
Звичайний робочий тиждень становить 41 годину. Але державні службовці, які мають дітей віком до 3-х років, можуть працювати неповний робочий день (до 30 годин на тиждень). Також усі працівники, які мають дітей віком до 12 років або родичів, які потребують догляду, мають право працювати 40 годин з повною заробітною платою.

Законом передбачено і гнучкий робочий графік (до 24 днів на рік), за умови відпрацювання основних робочих годин.

Кожен державний службовець має право на щорічну відпустку для відпочинку зі збереженням заробітної плати. Існує особливе регулювання відпусток для деяких категорій федеральних державних службовців, зокрема, для тих, хто проходить службу за кордоном. Інструкція про особливі відпустки для федеральних державних службовців регулює надання відпусток для політичної діяльності, підвищення кваліфікації та інших, визнаних важливими, державно-політичних цілей. Так, державні службовці мають право на щорічну оплачувану відпустку для участі у виборах у якості кандидата у депутати, а також для виконання різних спеціальних, передбачених законом обов'язків громадянина (наприклад, присяжного у суді).

Якщо це не суперечить інтересам служби, відпустка державному службовцю може бути надана і для ремісничих, професійних, державно-політичних, релігійних, спортивних цілей чи у зв'язку із важливими особистими, перш за все, сімейними обставинами.

Пенсійне забезпечення

Граничний вік державного службовця для перебування на державній службі – 65 років. У виняткових випадках він може бути збільшений до 68 років. Також державний службовець йде у відставку, якщо він не може виконувати свої службові обов'язки внаслідок незадовільного фізичного або душевного стану протягом тривалого часу. Державний службовець може бути переведений на пенсію і за власним проханням, якщо він є інвалідом або досяг 62 річного віку.

Ключові моменти:

- Розгалужене нормативно-правове регулювання;
- Принцип соціального забезпечення – піклування і захист державних службовців;
- Робочий тиждень – 41 година із широким переліком винятків;
- Активна підтримка соціального життя службовців;
- Вікове обмеження для державної служби – 65 років.

Словацька Республіка

Правове регулювання

Права та обов'язки державних службовців, умови проходження державної служби та питання соціального забезпечення державних службовців визначаються та регулюються Законом "Про державну службу" Словацької Республіки, прийнятим 2 липня 2001 року.

Більшість відомств та органів офіційно відмовилися від використання системи кар'єрної служби, яка була скасована у 1990-х роках. Замість цього використовується система, заснована на вилученні років, де нові призначення проводяться відповідно до принципу конкуренції за навичками, наявними на ринку праці. Деякі органи й донині використовують систему кар'єрної служби, зокрема, у Міністерстві закордонних справ, відомствах оборонної сфери та поліції.

Робочий час і час відпочинку державного службовця. Відпустки

Робочий час державних службовців становить не більше 40 годин на тиждень. У разі виконання понаднормових завдань державний службовець має право на додаткову відпустку.

Крім того, Законом "Про державну службу" передбачені перерви для грудного вигодовування, відпустки у зв'язку із виконанням понаднормової роботи, вихідні дні під час державних свят, декретна відпустка для догляду за дитиною віком до 3 років та дитиною з особливими потребами віком до 7 років.

У Словаччині оплачувана щорічна відпустка державних службовців становить мінімум 4 тижні на рік, а у випадку коли державний службовець має 15-річний стаж служби – 5 тижнів. Також гарантується оплачувана відпустка для підготовки та проходження кваліфікаційного іспиту (до 5 днів). Службовці віком до 33 років мають право на 20 днів щорічної відпустки, а віком від 33 років (не залежно від стажу на державній службі) - 25 днів щорічної відпустки.

Соціально-побутове забезпечення державних службовців

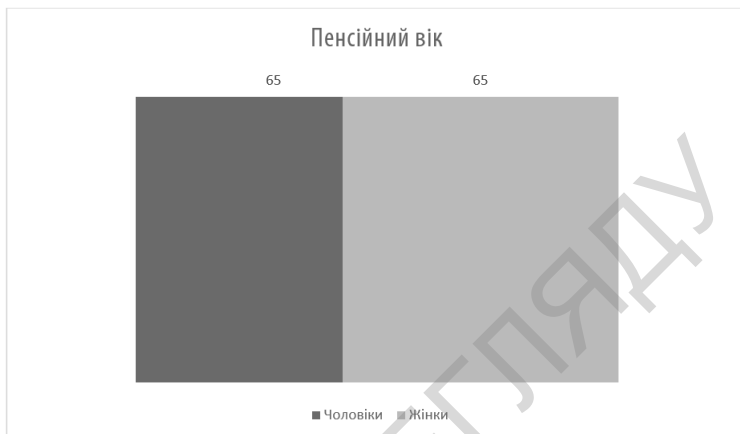
Відповідно до закону державні службовці мають бути забезпечені належними умовами праці, зокрема, обслуговуванням та вдосконаленням робочих приміщень, харчуванням під час виконання службових завдань

(1 гаряча страва під час робочого дня, 65% вартості якої відшкодовується за рахунок держави), наданням державному службовцю спеціального робочого одягу, якщо цього вимагає регламент. Також державні службовці мають право користуватися знижками вартості послуг сфери інфраструктури та дозвілля. .

Існують спеціальні регламенти щодо понаднормових робіт та державних свят. Державні службовці мають право на 65% надбавки продовольчого забезпечення за кожен робочий день. Під час вагітності та впродовж 9 місяців після народження дитини жінки користуються правом на захист та особливі умови праці.

Пенсійне забезпечення

Державні службовці, як і всі інші працівники, мають право на пенсійне забезпечення, соціальний захист у разі безробіття, а також охорону здоров'я.

Пенсійний вік у Словацькій Республіці становить 65 років як для жінок, так і для чоловіків.

Ключові моменти:

- Правове регулювання – Закон “Про державну службу” Словацької Республіки;
- Поєднання кар’єрної та посадової моделі державної служби;
- 40-годинний робочий тиждень та варіативна система відпусток;
- Принцип підвищеного комфорту на робочому місці та відшкодування державою 65% вартості обідів;
- Паритетність пенсійного віку – 65 років.

Республіка Польща

Правове регулювання

У Республіці Польща умови праці та питання соціального захисту корпусу державної служби (державні службовці) та службовців державних установ регулюються законами “Про цивільну службу” та “Про систему соціального страхування”, а також Трудовим кодексом.

Трудові відносини працівника державної служби встановлюються на підставі трудового договору, який укладається на невизначений термін або на певний період часу, але не більше ніж на три роки. Щоб стати державним службовцем, працівник державної установи повинен виконати формальні вимоги та скласти іспит або закінчити Національну школу публічного адміністрування.

Робочий час і час відпочинку державного службовця. Відпустки

Згідно із Законом “Про цивільну службу” тривалість робочого дня становить 8 годин та може бути подовжена до 12 годин відповідно до специфіки та типу організації роботи, яка не повинна перевищувати тижневу норму тривалості робочого часу. Загалом на рік тривалість робочого часу становить у середньому 1 790 годин, що трохи вище, ніж в інших країнах ОЕСР (у середньому - 1 745 годин). Крім того, у разі необхідності виконання службових завдань понаднормово, а також у нічний час і у вихідні та святкові дні – така робота компенсується наданням еквівалентних вільних годин та вихідних днів відповідно.

Надання щорічних оплачуваних основних відпусток регулюється Трудовим кодексом. Їх тривалість становить 20 днів для службовців зі стажем менше 10 років та 26 днів для тих, хто має більше 10 років стажу. Службовцям також надається додаткова відпустка після п’яти років роботи на цивільній службі. Спочатку надається один день додаткової відпустки і надалі відпустка збільшується щорічно на один день, максимум до 12 днів за рік. Крім того, передбачені також такі види відпусток: декретна відпустка (20 тижнів), відпустка по догляду за дитиною (36 місяців), відпустка у зв’язку із навчанням або підвищенням рівня професійної компетентності

(6 днів для здачі іспиту для підтвердження професійної компетентності, 21 день протягом останнього року навчання для підготовки дипломної роботи та підготовки до здачі дипломного іспиту), батьківська відпустка (32 тижні), неоплачувана відпустка.

Також на вимогу державного службовця йому може бути надана можливість скористатися неоплачуваною відпусткою для виконання завдань поза межами службової діяльності, зокрема, для участі у діяльності політичного характеру.

Соціально-побутове забезпечення державних службовців

Відповідно до Трудового кодексу для службовців мають бути створені безпечні та комфортні умови праці, а також гарантовані права на охорону їх життя і здоров’я у процесі трудової діяльності.

Службовці, які вступають на службу вперше, проходять обов’язкове початкове навчання (підготовча служба) тривалістю не більше 4 місяців, яке включає в себе

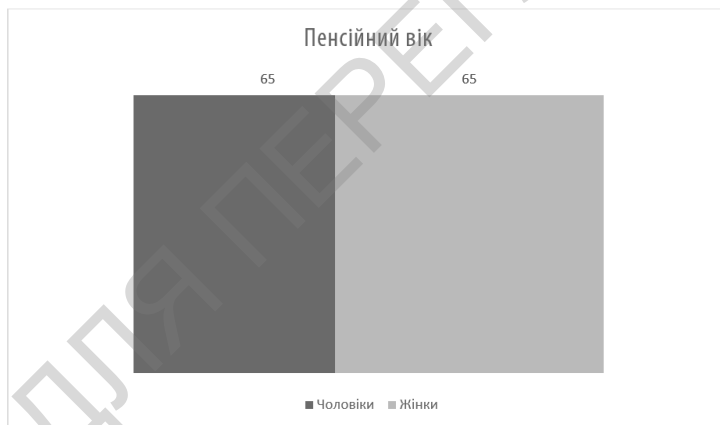
загальну підготовку щодо пріоритетів держслужбовців; загальну підготовку щодо фундаментальних навичок, необхідних для виконання завдань державної служби; підготовку фахівців, що охоплює питання, пов'язані з конкретним органом; навчання за програмою індивідуального професійного розвитку.

Пенсійне забезпечення

Відповідно до Закону “Про систему соціального страхування” службовець має право на пенсійне страхування, пенсійне страхування у зв'язку з інвалідністю, лікарняні відпустки та страхування від нещасних випадків на виробництві і професійного захворювання.

Службовець, який припиняє проходження служби внаслідок виходу на пенсію через вік або через непрацездатність, має право на єдину виплату вихідної матеріальної допомоги у розмірі потрібної щомісячної винагороди. Якщо стаж становить понад 20 років служби, одноразова вихідна допомога збільшується до шести щомісячних окладів.

У разі розірвання трудового договору зі службовцем, що є наслідком ліквідації органу, службовець має право на пенсію за вислугу років за умови, що чоловікові не менше 60 років, а жінці 55 років і якщо він/вона мають необхідний стаж роботи.

Пенсійний вік у Польщі становить 65 років для чоловіків та 60 років для жінок.

Ключові моменти:

- Правове регулювання – Закони “Про цивільну службу” та “Про систему соціального страхування”, Трудовий кодекс;
- Контрактна система строком – не більше ніж 3 роки;
- Найвищий показник річного робочого часу серед країн ОЕСР;
- Обов'язкове початкове навчання протягом перших 4 місяців;
- Найнижчий пенсійний вік для жінок серед держав-членів ЄС – 60 років.

Республіка Білорусь

Правове регулювання

Питання соціального забезпечення державних службовців у Республіці Білорусь регулюються Законом “Про державну службу в Республіці Білорусь”, який гарантує права на безпечні та здорові умови праці для належного виконання службових обов’язків, медичне обслуговування, виплату вихідної допомоги, надання трудової відпустки та інше.

Вступ на державну службу відповідно до Конституції Республіки Білорусь здійснюється шляхом призначення, затвердження та обрання, а також на конкурсній основі відповідно до згаданого закону. Крім того, між керівником державного органу та державним службовцем може бути укладений контракт на строк не менше 1 року.

Оплата праці, заохочення та соціальні гарантії

Заробітна плата державних службовців складається із основного окладу, надбавки за клас державного службовця, надбавок за вислугу років при наявності стажу служби, за науковий ступінь кандидата наук тощо.

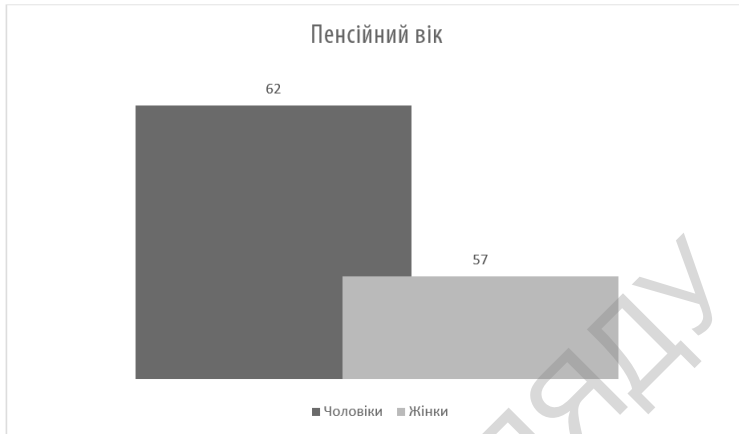
За успішне і добросесне виконання службових обов’язків, тривалу і бездоганну службу, виконання завдань особливої важливості і складності, інші досягнення державні службовці можуть заохочуватися подякою, одноразовою грошовою винагородою, цінним подарунком, достроковим присвоєнням чергового класу державного службовця на займаній посаді. Також допускається одночасне застосування навіть декількох варіантів заохочення, а за особливі заслуги державні службовці номінуються в установленому законодавством порядку на нагородження державними нагородами Республіки Білорусь.

Робочий час і час відпочинку державного службовця. Відпустки

Державним службовцям щорічно надається основна відпустка тривалістю 28 календарних днів з виплатою одноразової допомоги для оздоровлення. Після п’яти років стажу державної служби надається додаткова трудова відпустка тривалістю два календарні дні, після десяти років стажу державної служби – чотири календарні дні.

Пенсійне забезпечення

Пенсійне забезпечення державних службовців, у тому числі за особливі заслуги перед Республікою Білорусь, здійснюється відповідно до пенсійного законодавства з урахуванням особливостей, встановлених Законом “Про державну службу в Республіці Білорусь”.

Державні службовці мають право на пенсію за вислугою років та її виплату у повному розмірі при досягненні загальнозстановленого пенсійного віку – 62 роки для чоловіків та 57 років для жінок, а також за наявності стажу державної служби не менше 20 років. Пенсія за вислугу років державним службовцям призначається у розмірі 40% заробітної плати за будь-які 5 років поспіль із останніх 15 років роботи на державних посадах. За кожний повний рік стажу державної служби понад 20 років розмір пенсії збільшується на 2% заробітної плати. При цьому загальна сума пенсії не може перевищувати 50% заробітної плати державного службовця.

У період роботи за трудовим договором (контрактом) або зайняття підприємницькою діяльністю виплата пенсії за вислугу років припиняється.

Ключові моменти:

- Правове регулювання – Закон “Про державну службу в Республіці Білорусь”;
- Варіанти вступу на державну службу – призначення, затвердження, обрання, конкурсний відбір, робота за контрактом;
- Багатоступенева система оплати праці та розвинена система заохочення;
- Найнижчий пенсійний вік у країнах Європи: чоловіки – 62 роки, жінки – 57;
- Розмір пенсії не може перевищувати 50% заробітної плати.

Азербайджанська Республіка

Правове регулювання

В Азербайджанській Республіці питання соціального забезпечення державних службовців регулюється Законом “Про державну службу”, який гарантує гідну заробітну плату, належні умови праці, соціальне забезпечення службовців та їх сімей.

Оплата праці, заохочення та соціальні гарантії

Сума заробітної плати залежить від обсягу повноважень, ступеня відповідальності, рівня необхідного професіоналізму, стажу служби на посаді та складається з посадового окладу, премій і надбавок до посадового окладу (надбавок за кваліфікаційний розряд, стаж служби державного службовця і т.д.). Додаткова плата за стаж служби на посаді державного службовця виплачується починаючи з другого року служби.

Відповідно до закону державні службовці мають право на обов'язкове медичне та соціальне страхування; підвищення рівня професійної компетентності; отримання службового транспорту або відповідної компенсації з урахуванням характеру виконуваних посадових обов'язків; захист від учинених проти них насильства, погроз і образ у зв'язку з виконанням посадових обов'язків.

У випадку ліквідації державного органу або скорочення штату працівників державний службовець має бути переведений на відповідну посаду до іншого органу або на посаду, яка відповідає його посадовому окладу і рівню професійної компетентності.

Робочий час і час відпочинку державного службовця. Відпустки

Робочий час становить 40 годин на тиждень. Для окремих категорій державних службовців може бути встановлено законом скорочений час роботи.

У разі необхідності керівник державного органу у виняткових випадках може збільшити час роботи до 5 годин на місяць без оплати. Якщо збільшення робочого часу становить більше ніж 5 годин, то державному службовцю повинна виплачуватися додаткова плата за кожен годину роботи.

Державному службовцю, що займає адміністративну посаду, один раз на рік надається оплачувана основна відпустка строком 30 календарних днів. Додаткова оплачувана відпустка за вислугу років надається у такому порядку:

- за трудовий стаж від 5 до 10 років – 2 календарних дні;
- за трудовий стаж від 10 до 15 років – 4 календарних дні;
- за трудовий стаж понад 15 років – 6 календарних днів.

Соціально-побутове забезпечення державних службовців

Державний службовець, який тимчасово переведений на інше місце служби, має право взяти з собою родину. Йому надається службова квартира, укомплектована побутовими речами відповідно до встановлених житлових норм, а також зберігається житлова площа за попереднім місцем проходження служби.

Державний службовець, який направляється у службове відрядження, забезпечується:

- місцем в готелі або на службовій житловій площі, а при відрядженні на термін більше шести місяців – окремою службовою квартирою;
- належним місцем роботи та можливістю користуватися засобами зв'язку;
- іншим необхідним технічним обслуговуванням і соціально-побутовим забезпеченням.

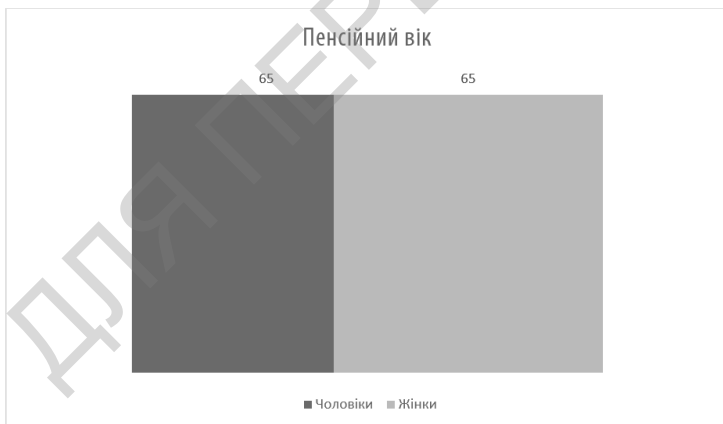
Пенсійне забезпечення

Розмір пенсії державного службовця залежить від вислуги років на державній службі та суми заробітної плати. Мінімальна межа вислуги років, необхідної для виплати державної пенсії, становить 5 років.

Державному службовцю, який звільнився за власним бажанням у зв'язку з віком або станом здоров'я, і не має мінімальної межі вислуги років на державній службі та відповідно права на отримання трудової пенсії, призначається довічна допомога у розмірі, встановленому законодавством.

Сума пенсії та допомоги державного службовця підлягає перерахуванню в установленому порядку відповідним органом виконавчої влади відповідно до подальшого підвищення суми державного окладу діючого державного службовця.

Після смерті державного службовця або пенсіонера його членам сім'ї, які мають право на трудову пенсію по втраті годувальника, виплачується відсоток від пенсії, встановлений законодавством.

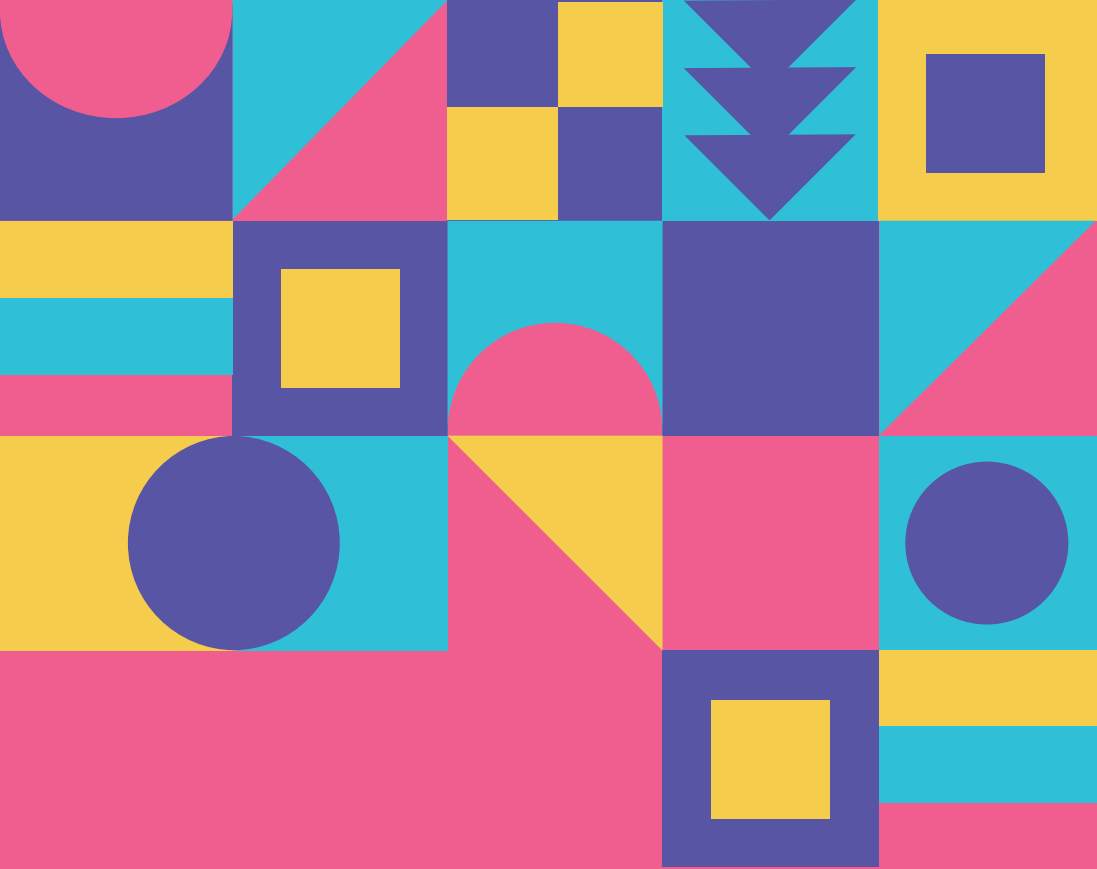

Пенсійний вік у Азербайджанській Республіці становить 65 років як для жінок, так і для чоловіків.

Ключові моменти:

- Правове регулювання – Закон “Про державну службу”;
- Багатокомпонентна система оплати праці;
- Неоплачувана понаднормова робота до 5 годин на тиждень;
- Щорічна оплачувана відпустка – від 30 календарних днів;
- Підвищене соціально-побутове забезпечення та сприяння єдності сім’ї;
- Паритетний пенсійний вік – 65 років.

ДЛЯ ПЕРЕГЛЯДУ

Національне агентство України
з питань державної служби
вул. Прорізна, 15, м. Київ, Україна
zagal@nads.gov.ua
+38 (044) 279 57 90
www.nads.gov.ua

Центр адаптації державної служби
до стандартів Європейського Союзу
вул. Прорізна, 15, м. Київ, Україна
center@center.gov.ua
+38 (044) 278 36 44
www.center.gov.ua